

РЕЗЮМЕТА НА ТРУДОВЕТЕ
НА
ДОЦ. Д-Р ТАНЯ ТАНЕВА
след придобиване на академична длъжност „доцент“

по конкурс за академична длъжност „професор“
в Област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление
3.2. „Психология“, научна специалност „Икономическа психология и психология
на труда“

Показател В, т. 3: Хабилитационен труд (монография)

2. Танева, Т. (2023) Мотивация и структура на дейността, Академично издателство - Тракийски университет, Ст.Загора, ISBN: 978-954-338-227-9, 274 с.

Резюме:

Монографията е опит да се обоснове възможната интеграция между психологическите теории за мотивацията и теориите за дейността. Представена е идея за съдържателно интегриране на досегашните различни теории за човешката мотивация с концепция за обобщена структура на дейността. Целта е създаване на по-универсална и валидна обяснителна концепция за човешката дейност и за мотивацията като ключов аспект в нея.

В първа глава е проследена еволюцията на теорията на дейността през трите генерации на нейното развитие. Разграничени са онези базови допускания, които са широко приети в съвременните концепции, както и тезите, които са обект на критика. Очертани са новите единици на анализ в последната, трета генерация, съпротивите срещу нея и перспективите за развитие на теорията. Представени са основните идеи на системно-структурния подход към дейността, неговият обяснителен потенциал и практическа приложимост.

Във втора глава е направен преглед на основни съдържателни теории за мотивацията и тяхното развитие. Представени са и интегрални процесни и процесно-съдържателни модели, които опитват да обобщят силните страни на известните мотивационни теории, за да се преодолеят ограниченията в изследванията на мотивацията в целия ход на устойчива и дългосрочна човешка дейност.

Трета глава представя авторски Дейност-интегриран подход за изследване на мотивацията, създаден на системно-структуралистски принцип, който надгражда съществуващите досега интегрални модели. Това е постигнато чрез екстраполиране на единиците на анализ на мотивационните теории върху структура на дейността, декомпозирана до мотивационна, целева, инструментална, поведенческа и резултативна подструктури със свое собствено съдържание. Във всяка от подструктурите са предложени основни индикатори за мотивацията и факторите, които обуславят нейното съдържание, сила, динамика и устойчивост. Те могат да бъдат добра база за доразработване на общ и относително универсален методически инструмент, който да обединява силните страни на дейностните и основни мотивационни теории, с възможност за модификации спрямо конкретни групи респонденти и контексти

Четвърта глава съдържа данни от собствени емпирични проучвания сред предприемачи и административни служители в България. В тези проучвания са верифицирани някои основни индикатори и фактори за мотивацията, според предложения авторски Дейност-интегриран подход.

Abstract

The monograph attempts to justify the possible integration between the psychological theories of motivation and the theories of action. The idea of a meaningful integration of previous different theories of human motivation with a concept of generalized activity structure is presented. The aim is to create a more universal and valid explanatory concept of human activity and of motivation as a key aspect in it.

Chapter one traces the evolution of the theory of action through the three generations of its development. The basic assumptions that are widely accepted in the contemporary concepts are distinguished, as well as those theses that are subject to criticism. The new units of analysis in the latest, third generation, the resistances to it, and the prospects for theory development are outlined. The main ideas of the system-structural approach to action, its explanatory potential and practical applicability are presented.

Chapter two reviews the main substantive theories of motivation and their development. It also presents integral process and process-containing models that attempt to generalize the strengths of well-known motivational theories to overcome the limitations in motivation research across the course of sustained and long-term human activity.

The third chapter presents the author's action-integrated approach to motivation research, based on a system-structural principle, which builds on the already existing integral models. This is achieved by extrapolating the units of analysis of motivational theories onto the activity structure, decomposed into motivational, purposeful, instrumental, behavioral, and result-based substructures with their own content. Within each of the substructures, basic indicators of motivation and the factors preconditioning its content, strength, dynamics, and persistence are proposed. These may be a good basis for further developing a general and relatively universal methodological tool that integrates the strengths of the action and basic motivational theories with the possibility of modifications towards specific groups and respondents and contexts.

The fourth chapter contains data from our own empirical research among entrepreneurs and administrators in Bulgaria. In these surveys some key indicators and factors of motivation are verified according to the proposed author's action-integrated approach.

Показател Г, т. 5: Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор"

3. Танева, Т. (2022) *Субективни детерминанти на икономическия риск в дейността на аграрни предприемачи*, ISBN 978-954-338-197-5, 207с.

Резюме

В монографията са представени различни психологически концепции за рисковото предприемаческо поведение, и субективните предпоставки за приемането или избягването на икономически рискове. Собствените изследвания по тези проблеми са базирани на основни понятия с достатъчен обяснителен потенциал, за перцепцията и реализацията на икономическия риск и са опит да дадат отговор на въпроса „Кои личностни тенденции детерминират поемането на различен по степен икономически риск?“ и „Как особеностите на личността влияят върху субективните оценки за обективните рискови фактори?“

Изследвани са субективни и обективни фактори на предприемаческия риск, включващи както личностните потенциали за осъществяване на рискова дейност в ситуацията на автономен избор на алтернативи, така и субективните оценки на социалния контекст, в който е осъществен този избор. Проследено е и влиянието на демографските характеристики върху решенията и икономическото поведение.

Ключови думи: рисково поведение, икономически риск, субективни детерминанти на риска

Abstract

The monograph presents various psychological concepts of risk-taking entrepreneurial behavior and the subjective preconditions for taking or avoidance of economic risks. The authors' own research on these issues is based on essential concepts with sufficient explanatory potential, on the perception and realization of economic risk and attempt to answer the questions "Which personality tendencies determine economic risk-taking to varying degrees?" and "How do personality traits influence subjective evaluations of objective risk factors?"

Subjective and objective factors of entrepreneurial risk are investigated, including both the personal potentials for risk-taking in the situation of autonomous choice of alternatives and the subjective evaluations of the social context in which this choice is made. The influence of the demographic characteristics on decisions and economic behavior is also examined.

Key words: Risk Behaviour, Economic Risk, Subjective Determinants of Risk

Показател Г, т. 6: Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация
SCOPUS, WOS

Икономическа психология

4. Taneva, T., N. Naidenova, P. Genova (2019) *Economic Rationality in the Agricultural Entrepreneurs in Bulgaria*, *Trakia Journal of Sciences*, Vol. 17, Suppl. 1, pp 577-585, ISSN 1313-3551 (online) doi:10.15547/tjs.2019.s.01.092 / *Икономическа рационалност у предприемачи в аграрния сектор в България*.

Abstract

The article presents the results of an empirical survey among entrepreneurs in the agrarian sector in Bulgaria. In view of the serious problems facing its development, the personal potential of economic actors for entrepreneurial activity is crucial for the future of the industry. Therefore, the problem of the rationality of economic decisions and economic behavior is of significant application. The main findings of the empirical study show that entrepreneurs have a high degree of rationality in decisions regarding purposefulness, analysis and decision-making, autonomy of intent for action, clarity, logic and consistency in actions. Less rationality is manifested in prediction of the consequences, the realization of the usefulness of the activity and the capabilities for its implementation, the realism, the consistency and the adaptability to the circumstances. Overall, behavioral rationality is higher than the rationality of decisions. Subjective assessments of the economic risk of agrarian sector entrepreneurs are high, so preference is given to lower but secure profits. Educational level seems to be a very important factor for business success, but overall, agribusiness operators find it is difficult to assess the current market situation. There is satisfaction from the profits from their business and persistent intentions to continue with it with high subjective probabilities of success in the future.

Key words: decisions rationality, behavioral rationality, targeting, economic risk

Резюме

Статията представя резултати от емпирично проучване сред предприемачи в аграрния сектор в България. Предвид сериозните проблеми пред неговото развитие, личностният потенциал на икономическите субекти за предприемаческа дейност е от решаващо значение за бъдещето на отрасъла. Поради това проблемът за рационалността на икономическите решения и икономическото поведение има значим приложен характер. Основните резултати от емпиричното проучване сочат, че предприемачите притежават висока степен на рационалност на решенията, отнасяща се до целеполагане, анализ и информиране при вземане на решения, автономност на намеренията, яснота, логичност и последователност в действията. По-слаба рационалност проявяват при предвиждане на последиците, осъзнаването на полезността от дейността и способностите за нейното изпълнение, реализма, последователността и адаптивността към обстоятелствата. Като цяло поведенческата рационалност е по-висока, в сравнение с рационалността на решенията. Субективните оценки за икономическия риск при предприемачите от аграрния сектор са високи, поради което се установява предпочитание към по-ниски, но сигурни печалби. Образователното равнище се очертава като много важен фактор за успех в бизнеса, но като цяло предприемачите от аграрния сектор трудно преценят настоящото състояние на пазар. Налице е удовлетвореност от печалбата от бизнеса си и устойчиви намерения да продължат в него с високи субективни вероятности за успех в бъдеще.

Ключови думи: рационалност на решенията, поведенческа рационалност, целеполагане, икономически риск

5. Taneva, T. (2017) Subjective Decision Utility as a Predictor of Human Risk Behaviour, Trakia Journal of Sciences, Vol. 15, Suppl. 1, pp 383-387, ISSN 1313-3551 (online). / Субективната полезност на решенията като предиктор на човешкото рисково поведение.

Abstract

The present article is an attempt for a content-based ordering and interpretation of the available theoretical and research works on the subjective utility of decisions as a predictor for human risk behaviour. A number of authors have discussed decision utility as determining the choice of a behaviour variant, depending on the expected level of pleasure or displeasure at a future point. The hypothesis that people are prone to learn from their hedonistic experience and attempt to reproduce it is confirmed. The subjective perceptions of the people on the expected features and behavioural contexts in risk situations are revealed in the envisaged decision utility, as well as the individual preferences related to these contexts. This is an important starting point in predicting the utility of socially-significant social-economic decisions, especially when they involve risk. Predicting the future utility of such socially-significant decisions could be assisted by a preliminary study of: social preferences, liability towards risk, the people's conviction regarding the effects of various social benefits on their wellbeing, and their readiness to make expenses or endure adversity in order to acquire certain benefits.

Key words: decision making, subjective utility, risk behaviour

Резюме

Настоящата статия е опит за съдържателно систематизиране и интерпретация на налични теоретически и изследователски разработки върху субективната полезност на решенията, като предиктор за човешкото рисково поведение. Редица автори обсъждат полезността на решението (decision utility) като определящо избора на вариант на поведение в зависимост от очаквано ниво на удоволствие или неудоволствие в някакъв бъдещ момент. Потвърждава се хипотезата, че хората са склонни да се учат от хедонистичния си опит и се опитват да го възпроизвеждат. В предвижданата полезност на решението се разкриват субективните представи на хората за очакваните характеристики и на контекстите на поведението в рискови ситуации, както и свързаните с тези контексти индивидуални предпочитания. Това е важна отправна точка при предсказването на полезността на общественозначими социално-икономически решения, особено, когато те съдържат риск. Предвиждането на бъдещата полезност на такива общественозначими решения може да бъде подпомогната от предварително проучване на: обществените предпочитания, склонността към риск, убежденията на хората за ефекта на различни обществени блага върху благосъстоянието им и готовността им да реализират разходи или да понесат лишения, за да придобият определени блага.

Ключови думи: вземане на решение, субективна полезност, рисково поведение

6. Gaidardjieva, V., Y. Yarkova, T. Taneva (2011) Investigation on need for creation of specialized university centres for regional development as partners of local government, Trakia Journal of Sciences, Vol. 9, Suppl. 2, pp. 208-211, ISSN 1313-7069 / Изследване на потребността от създаване на специализирани центрове за регионално развитие като партньори на местното управление.

Резюме

Increasing the capacity of local administration for successful development and implementation of policies for local development is one of the priorities of the operational programmes financed by the EU. Many EU universities have directed their efforts to institutionalize the ongoing cooperation with the local authority for training, information and consultation. So, universities are becoming active stakeholders in the development and implementation of local development policies. In Bulgaria, the capacity of universities in this direction is not used or used at a very limited extent, with very strong positions in NGOs and private consulting firms. The Center for Regional Development, established by the Faculty of Economics at the Trakia University is one of the first in this niche and it may well be developed using the academic potential and teaching facilities of the university. This paper presents: 1) the results from the study associated with expectations about the CRD by the local administration, 2) basic functions set and CRD activities tailored to the needs of local development, 3) the activities of CRD for 2009-2011.

Key words: regional development, local government, local administration, implementation of local policies, regional development centers

Abstract:

Повишаването на капацитета на местната администрация за успешно развитие и прилагане на политики за местно развитие, е един от приоритетите на оперативните програми, финансирани от ЕС. Много университети в ЕС са насочили усилията си към институционализиране на текущото сътрудничество с местните власти за обучение, информация и консултации. Така университетите се превръщат в активни участници в разработването и прилагането на политики за местно развитие. В България капацитетът на университетите в тази посока не се използва или се използва в много ограничена степен, а с много силни позиции са НПО и частни консултантски фирми. Центърът за регионално развитие, създаден от Стопанския факултет на Тракийския университет, е един от първите в тази ниша и може да се развие с помощта на академичния потенциал и учебната база на университета. Тази статия представя: 1) резултатите от проучването, свързано с очакванията на местната администрация относно Центъра за регионално развитие, 2) набор от основни функции и дейности, съобразени с нуждите на местното развитие, 3) дейностите на центъра за 2009-2011 г.

Ключови думи: регионално развитие, местно самоуправление, местна администрация, прилагане на местни политики, регионални центрове за развитие

7. Танева, Т. (2011) Subjectivity and objectivity in economic risk behavior, Trakia Journal of Sciences, Vol. 9, Suppl. 2, pp. 194-200, ISSN 1313-7069. / Субективност и обективност в икономическото рисково поведение

Abstract

The purpose of this paper is to discuss the relations of distinction and mutual dependence of objective and subjective aspects of economic risk actions. In the risk sciences the term "objective risk" is most often associated with the frequency interpretation of objective probabilities. Conventional theories are trying to find some measure or model of rationality in risk calculations (eg its magnitude) in decision making, so that comparison with that measure or model to be sufficiently reliable guide to assess the behavior as right or wrong. Economic models of risk report mainly objective quantifiable parameters of the business environment and actors, in the dynamics of which future economic behavior can be prognosticated. On the other hand the risk is a subjective reality as it is associated: with an uncertainty in success or occurrence of desired events; with subjectively assessed probabilities for them to occur; and with subjective judgement of the determinative factors. Objective magnitude of risk is quite often very different from a hypothetical uncertainty that an individual or an institution have perceived and evaluated. Subjective risk exists through a subjective perception and subjective assessments in whose formation psychological and socio-psychological characteristics of the actors are involved, relevant to their social status and social situation.

Key words: economic risk, decision making, risk probabilities, risk models

Резюме

Цел на настоящата статия е да дискутира разграничението и взаимната обусловеност на обективните и субективни аспекти на икономическите рисковите действия. В науките за риска понятието „обективен риск“ най-често се свързва с честотната интерпретация на обективните вероятности. Конвенционалните теории се опитват да намерят някаква мярка или модел за рационалност в калкулациите на риска (напр. неговата величина) при вземане на решения, така че сравнението с тази мярка или модел да бъде достатъчно надежден ориентир за оценка на поведението като правилно или неправилно. В икономическите модели на риска се отчитат предимно обективни количествено измерими параметри на стопанската среда и дейци, по динамиката на които се изграждат прогнози за бъдещото икономическо поведение на дейците. От друга страна рискът е и субективна реалност, тъй като е свързан с несигурност за успеха или настъпването на желано събитие, със субективно преценени вероятности те да се случат и със субективни оценки на факторите, които ги обуславят. Обективната величина на риска твърде често е много различна от хипотетична неопределеност, която отделният индивид или дори институция възприемат и оценяват. Субективният риск съществува чрез субективна перцепция и субективни оценки, във формирането на които участват психологически и социално-психологически характеристики на деца, съответни на социалната му позиция и социалната ситуация.

Ключови думи: икономически риск, вземане на решения, рискови вероятности, модели на риск.

8. Taneva T. (2010) Cognitive and affective aspects of the subjective assessment of the economic risk *cn. Trakia Journal of sciences, Volume 8, Suppl. 3, Series Social Sciences, pp 181-184, ISSN 1313-7050 (print), ISSN 1313-3551 (online / Когнитивни и афективни аспекти на субективната оценка на икономическия риск*

Abstract

Psychologists show special interest in the individual perception of economic risk and its subsequent estimation. The choice between the action alternatives with different risk degree depends on a situational extent and character of the risk, contained in them. It can be expected, that subjective assessments of the objective risk factors are made in relation to relevant individual standards for risk.

The purpose of this paper is to review the concepts about sources of error in estimating economic risk with regard to consequences, risk probabilities, individual distinctiveness and universal cognitions, determining subjective estimation of the risk.

The mechanism of making subjective valuations, as well as the principle in the theory of utility, according to which the acceptance of the risk is a compromise between danger and utility, have been discussed.

The conflict between the striving to avoid losses and to use the risk-related opportunities, is revealed in the risk activity. The form in which the dangerous situation is described, the severity of losses from significant incidents, errors in scientific argumentation, in corporate culture and organisation, in strategies for calculating consequences and probabilities, in specific heuristics used by people when thinking about the risk and which influence the preferences or avoidance of the risk and the framing of selections, as well as the subjective valuation of past experience have been discussed as potential sources of errors in the subjective estimation of economic risk and risk situations.

Key words: risk-taking behavior, heuristic, subjective estimation

Резюме

Психолозите проявяват особен интерес към индивидуалното възприемане на икономическия риск и неговата последваща оценка. Изборът между алтернативи на действие с различна степен на риск зависи от ситуативната степен и характера на съдържащия се в тях риск. Може да се очаква, че субективните оценки на обективните рискови фактори са свързани със съответните индивидуални стандарти за риск. Целта на тази статия е да направи преглед на концепциите за източниците на грешки при оценяването на икономическия риск по отношение на последствията, вероятностите за риск, индивидуалните различия в когнициите, определящи субективна оценка на риска. Обсъдени са механизмът на субективното оценяване, както и принципът в теорията на полезността, според които приемането на риска е компромис между опасност и полезност. Очертан е конфликтът между стремежа за избягване на загубите и използването на рисковите възможности в рисковата дейност. Като потенциални източници на грешки в субективната оценка на икономическия риск и рисковите ситуации са обсъждани формата, в която е описана опасната ситуация, тежестта на загубите в значими инциденти, грешките в научната аргументация, в корпоративната култура и организация, в стратегии за изчисляване на последствията и вероятностите, в специфичните евристики използвани от хората, когато мислят за риска и които влияят върху предпочитанията или неговото избягване.

Ключови думи: рисково поведение, евристика, субективна оценка

9. Benkova, K., Taneva, T., Georgiev, Y., Vlaeva, N., & Raleva, S. (2022) Influence of the occupational burnout syndrome on the work attractiveness among social workers, Amazonia Investiga, 11(53), 70-81, ISSN 2322-630, doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.7 / Влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ върху „привлекателността на труда“ при социални работници.

Abstract

The objective of this article is to study and analyze the influence of burnout syndrome on the "work attractiveness" in social workers. For the purposes of the analysis, an empirical study was conducted among 170 social workers from 142 social services in Bulgaria. The data from the study confirmed though partially but statistically significant, the dependence of work attractiveness on the parameters of the occupational burnout syndrome in the professional social work practice. The following tendencies have been outlined:

- Influence of the “occupational burnout syndrome” in the part of emotional exhaustion on the work attractiveness. The high level of emotional exhaustion does not presuppose low work attractiveness, just the opposite.
- Influence of the “occupational burnout syndrome” in the part of emotional exhaustion on the probability of leaving. The dependency between the high emotional exhaustion and the low work dissatisfaction precondition a higher probability of leaving.
- Influence of the “occupational burnout syndrome” in the part reduction of personal achievements on the work attractiveness. The high reduction determines the higher level of occupational dissatisfaction.

Our study shows that specification of social work depends both on the conditions of labor and the personal qualities of the social workers.

Key words: social work, social services, occupational burnout syndrome, work attractiveness

Абстракт

Целта на настоящата статия е да изследва и анализира наличието на влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ върху „привлекателността на труда“ при социалните работници. За целите на анализа е проведено емпирично проучване с контингент от 170 социални работника от 142 социални услуги на територията на България. Данните от изследването потвърждават, макар и частично, наличието на влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ върху „привлекателността на труда“ в професионалната практика. Наблюдават се следните тенденции:

- Влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ в частта на емоционалното изтощение върху „привлекателността на труда“. Високото ниво на емоционално изтощение не предсказва ниска привлекателност, а обратно.
- Влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ в частта на емоционалното изтощение върху вероятността за напускане. Зависимостта между високото емоционално изтощение и ниската неудовлетвореност от труда предсказва голяма вероятност за напускане.
- Влияние на „синдрома на професионалното прегаряне“ в частта редуцията на личностните постижения върху „привлекателност на труда“. Високата редуция детерминира и по-висока степен на неудовлетвореност на труда. Изследването показва, че спецификата на социалната работа зависи както от условията на труд, така и от личните качества на социалните работници.

Ключови думи: социална работа, социални услуги, синдрома на професионално прегаряне, привлекателност на труда.

10. Benkova, K., Georgiev, Y., Raleva, S., Vlaeva, N., Taneva, T. (2022) Study of the values of the social workers in Bulgaria, <https://doi.org/10.34069/AI/2021.43.07.9>, Amazonia Investiga, Volume 10 - Issue 43: 96-104 / ISSN / eISSN: 2322-6307. / Проучване на ценностите на социалните работници в България.

Abstract

The purpose of this article is to study the priority motivation values of the social workers in Bulgaria and the factors influencing them. The study covers 205 social workers, participating voluntarily and anonymously. The Schwartz questionnaire: The Portrait Values Questionnaire (PVQ) was used, adapted by Karandashev (2004). The factor influences between the most significantly manifested values of the social workers and the parameters age, sex, education, improvement of the qualification, work experience, choice of profession and need for specific knowledge and skills were verified. It has been found out that only the parameter 'choice of profession' has an influence on the value of "benevolence". The results of the study show that the priority values of the social workers coincide with the mission and purpose of the social work and confirm the results of other researchers.

Keywords: social work, values, PVQ, personal values.

Резюме

Целта на настоящата статия е да проучи приоритетните мотивационни ценности на социалните работници в България и факторите, които им влияят. В проучването, на доброволен и анонимен принцип, участват 205 социални работници. Използван е въпросникът на Schwartz: The Portrait Values Questionnaire (PVQ) по адаптация на Карандашев (2004). Проверени са факторните влияния между най-силно проявените ценности на социалните работници и показателите възраст, пол, образование, повишаване на квалификацията, стаж, избор на професия и необходимост от специфични знания и умения. Открито е влияние само на показател „избор на професия“ върху ценността „доброжелателност“. Резултатите от изследването показват, че приоритетните ценности на социалните работници съвпадат с мисията и целта на социалната работа и потвърждават резултатите на други изследователи.

Ключови думи: социална работа, ценности, PVQ, личностни ценности.

11. T. Taneva (2021) Structure of the motivation of entrepreneurs in the agricultural sector Trakia Journal of Sciences, Vol. 19, Suppl. 1, pp 223-230, <http://www.uni-sz.bg>, ISSN 1313-3551 (online,) doi:10.15547/tjs.2021.s.01.033 / Структура на мотивацията на предприемачи в аграрния сектор.

Abstract

This motivation research complexity stems from the extreme diversity in personality traits, and in context, including the way people perceive social and natural environments as well as their own place in them. The theoretical basis for this empirical research is the theory of intrinsic motivation. The subjects of the survey conducted between 2018 and 2020 comprised 120 entrepreneurs in the agricultural sector. The aim of the study is to establish the structure of work motivation and its influence on work parameters. The main conclusions relate to prevailing intrinsic work motivation in entrepreneurs, as well as to hypotheses: the internal motives operationalizing competence needs tend to create not only satisfaction with the executed work but also a sense of future purpose; when external motives such as prestige and respect from others are strong, the results of the executed work are perceived as unsatisfactory and with a negative effect on the self-esteem of the respondents.

Key words: intrinsic and extrinsic motivation, self-determination, agriculture, entrepreneurial motivation

Резюме

Сложността в изследването на мотивацията произтича от изключителното индивидуално разнообразие, дължащо се на особеностите на личността, на контекста, включително на начина, по който хората възприемат социалната, природната среда и собственото си място в тях. Теоретична база за представеното емпирично проучване е теорията за вътрешната мотивация. Контингент на проведеното през 2010-2020 г. изследване са 120 предприемачи в аграрния сектор. Цел на проучването е установяване на структурата на мотивацията за труд и нейното влияние върху параметри на дейността. Основните изводи се отнасят до преобладаващо вътрешна мотивация за дейност у предприемачите, както и до хипотези: вътрешните мотиви, операционализиращи потребността от компетентност имат тенденция да създават освен собствено удовлетворение от изпълнението на дейността, също и допълнителен смисъл за бъдещето; когато външни мотиви като престиж и уважение от другите са силни, резултатите от дейността се преживяват като неудовлетворителни и негативни за самооценката на респондентите.

Ключови думи: вътрешна и външна мотивация, самодетерминация, аграрен сектор

12. *Kichukova K., Taneva T. (2021) Achievement motivation and attitude of medical laboratory assistants to continuing education, Education and Science Journal. Vol. 23, № 6. 9, pp.185-216, ISSN 1994-5639 (Print), DOI: 10.17853/1994-5639-2021-6-185-215 / Мотивация за постижение и отношение на медицински лаборанти към продължаващо обучение.*

Abstract

Introduction. The problem of improving competence by means of continuing education of health specialists is not sufficiently discussed and studied, especially in terms of medical laboratory assistants. The emphasis of the present study is on the ability to update achievement motivation of laboratory assistants through new opportunities and forms of continuing professional education. Their interest in continuing education indicates an aspiration for improving their professional competence with respect to innovative professional practices including dynamically changing methods, technologies and devices facilitating health examinations that reflect the highly significant results of their work for the health and life of their patients.

The aim of the present research is to study the achievement motivation of students and medical laboratory technicians and its influence on the main variables and descriptors of the attitude towards continuous learning.

Materials and research methods. The studied persons represent three target groups involved in continuing professional education – in-service medical laboratory assistants, heads of medical laboratories and students enrolled in the programme of Medical Laboratory Assistant at Bulgarian medical colleges. The methodological tools comprise standardised psychological tests, as well as questionnaires developed for the purposes of the specific study.

Results and scientific novelty. The main results support the thesis that motivation for achievement is updated in activities and situations where professional success is subjectively important and there are clear criteria of success or failure. The interest in continuing education depends on the motivation for achievement as a tendency in various individuals. The higher achievement motivation determines a stronger need to improve professional competences, aspiration to acquire a graduate degree in their professional field, preferences to specialisations as a form of continuing learning and understanding of continuing education as a manifestation of the desire for new knowledge. The results from the study may enrich the existing research data on the application of achievement motivation theory as an explanatory model of life-long learning behaviour, which may become an effective way to tackle the rapidly ageing and half-life of knowledge in medicine and technology.

Practical significance. The applicability of the results is very clearly visible in the formulated thesis of the necessary change in the educational policy in the country through new forms of continuous education of medical laboratory assistants which would update their achievement motivation and would result in increase in the efficiency of their professional functioning.

Key words: achievement motivation, motivation to avoid failure, professional competence, professional training, continuous learning, medical laboratory assistants.

Резюме

Въведение: Проблемът за повишаване на компетентността чрез продължаващото обучение за здравни специалисти не е достатъчно дискутиран и изследван, особено що се отнася до медицинските лаборанти. От основен интерес в представеното изследване е възможността за актуализация на мотивацията за постижение на лаборантите, чрез нови възможности и форми за продължаващо професионално обучение. Интересът им към продължаващо обучение е индикатор на стремежа им към повишаване на професионалната им компетентност в условията на иновативност на професията с динамично променящи се методи, технологии и апаратура за здравните изследвания и при висока значимост на резултатите от работата им за здравето и живота на хората.

Цел: Да се изследва мотивацията за постижения у студентите и медицинските лаборанти и влиянието ѝ върху основните променливи и дескрипторите на отношението към ПО

Материали и методи: Изследваните лица са представители на три целеви групи, имащи отношение към продължаващото обучение в професията – практикуващи медицински лаборанти, ръководители на медицински лаборатории и студенти от специалност „медицински лаборант“ в медицински колеж в България. Методическият инструментариум съдържа стандартизирани психологически тестове, така и въпросници, разработени за целите на конкретното проучване

Резултати: Основните резултати обосновават тезата, че мотивацията за постижение се актуализира в дейности и ситуации, в които успехът в професията е субективно значим и са налице ясни критерии за успех или неуспех. Интересът към продължаващо обучение зависи от мотивацията за постижение като тенденция у личността. По-високата AchM детерминира по-силна необходимост от повишаване на професионалните компетенции, стремеж към придобиване на по-висока образователна степен по специалността, предпочитания към специализации като форма на продължаващо обучение и разбиране за продължаващото обучение като проява на стремеж към нови знания.

Практическа значимост: Приложността на резултатите се изразява особено ясно във формулираната теза за необходима промяна в образователната политика в страната чрез нови форми на продължаващо обучение за медицински лаборанти, които да актуализират тяхната мотивация за постижения и като последица - да се повиши ефективността на функционирането им в професията.

Ключови думи: мотивация за успех, мотивация за избягване на неуспеха, професионално обучение, професионална компетентност, учене през целия живот, медицински лаборанти.

13 Andonova, A, Taneva, T., Milcheva, H. (2022) Factors Determining the Needs of Social Care for the Elderly in Bulgaria, Journal of Hygienic Engineering and Design, Vol. 38, pp 213-218, ISBN 978-608-4565-15-4 / Фактори детерминиращи потребностите от социален патронаж за възрастни хора в България

Abstract

The provision of integrated healthcare and social assistance services facilitates the improved quality of life of senior and geriatric people. Aim of this research was to study the specifics of consuming major food groups by seniors and the factors determining the needs for social patronage in the context of the model of integrated healthcare and social assistance services for the improvement of the quality of life of the aging population.

An anonymous survey was conducted among 290 respondents between the ages of 65 - 89 from Stara Zagora Municipality, Bulgaria. The statistical processing of the empirical data was performed with a social analysis software designed for social sciences studies: SPSS (Nursis, 1986). Main statistical analyses were applied, such as dispersion analysis (MANOVA), Pearson correlational analysis, etc.

Inferences: Almost half of the studied seniors experience the need for integrated healthcare and social assistance services and social patronage in order to improve their quality of life. Seniors consume meat and fruit more rarely, vegetables more frequently, and most often - dairy products. The consumption of dairy products increases in a statistically significant way with aging, and decreases with the deterioration of the health of seniors. The intake of more dairy products correlates with an increased consumption of fruit and vegetables. There are differences in the consumption of fruit and vegetables by gender - women consume considerably more fruit, while men eat more vegetables. The factors that determine the need for social patronage services are: social context factors - social isolation, reduced physical ability for independent shopping and cooking. Increased age - factors related to the consumption of certain food groups - the feeling for a limited intake of fruit, vegetables and dairy products; the frequency in the consumption of meat and fruit is lower than three times a week.

The Model of integrated healthcare and social assistance services will have a positive impact on the health and social well-being of seniors and geriatric people, if the efforts are concentrated differentially on various groups of the aging population with respect to their needs and problems.

Key words: Senior population, Wholesome nutrition, Social isolation, Integrated healthcare and social assistance services, Quality of life.

Резюме

Предоставянето на интегрирани услуги за здравеопазване и социално подпомагане спомага за подобряването на качеството на живот на възрастните хора и хората в напреднала възраст. Целта на това изследване е да се проучат спецификите на консумацията на основните групи храни от възрастните хора и факторите, определящи потребностите от социален патронаж в контекста на модела на интегрирани здравни и социално подпомагащи услуги за подобряване качеството на живот на застаряващото население .

Проведено е анонимно проучване сред 290 респонденти на възраст от 65 до 89 години от Община Стара Загора, България. Статистическата обработка на емпиричните данни беше извършена със софтуер за социален анализ, предназначен за изследвания в социалните науки: SPSS (Nursis, 1986). Приложени са основни статистически анализи, като дисперсионен анализ (MANOVA), корелационен анализ на Pearson и др.

Изводи: Почти половината от изследваните възрастни хора изпитват нужда от интегрирани услуги за здравеопазване и социално подпомагане и социален патронаж, за да подобрят качеството си на живот. Възрастните по-рядко консумират месо и плодове, по-често зеленчуци и най-често млечни продукти. Консумацията на млечни продукти нараства статистически значимо с напредване на възрастта и намалява с влошаване на здравето на възрастните хора. Приемът на повече млечни продукти корелира с повишена консумация на плодове и зеленчуци. Има разлики в консумацията на плодове и зеленчуци по пол - жените консумират значително повече плодове, докато мъжете ядат повече зеленчуци. Факторите, които обуславят необходимостта от услуги на социален патронаж са: Фактори на социалния контекст – социална изолация, намалена физическа способност за самостоятелно пазаруване и готвене. Напреднала възраст – фактори, свързани с консумацията на определени групи храни – усещане за ограничен прием на плодове, зеленчуци и млечни продукти; честотата на консумация на месо и плодове е по-малка от три пъти седмично.

Моделът на интегрирани услуги за здравеопазване и социално подпомагане ще има положително въздействие върху здравето и социалното благополучие на възрастните и гериатричните хора, ако усилията се концентрират диференцирано върху различните групи от застаряващото население спрямо техните нужди и проблеми.

Ключови думи: възрастни хора, пълноценно хранене, социална изолация, интегрирани услуги за здравни грижи и социално подпомагане, качество на живот.

14. Andonova, A., Milcheva H., Taneva, T. (2019) Promoting Healthy Eating in People over 65 Years of Age, Journal of Hygienic Engineering and Design, Vol. 38, pp. 41-47, North Macedonia, scientific paper UDC 613.2-053.9(497.2) / Промотиране на здравословното хранене при възрастни хора над 65 години.

Abstract

In recent decades in Bulgaria there have been implemented European and National programs, and projects aimed at promoting health, overcoming the impact of behavioral risk factors and providing opportunities for healthy aging of the population. The demographic factors in our country report an increase in the number of old people, which, according to the latest data, account for about 24% of the Bulgarian retired population. Proper (rational) nutrition in adults and the elderly is a major medical and social problem.

An anonymous survey of 150 men and women aged over 65 from Municipality of Stara Zagora, living in their home, was conducted in order to establish their eating habits and to develop a nutrition education program based on the deficiencies found in their knowledge. The empirical results were processed with the SPSS statistical analysis package, correlation and dispersion analysis, and Student-Fischer t-test for statistical significance of differences.

The study found that over half of respondents did not consume enough fruits, vegetables during the winter season, and have a normal intake of meat. Over 70% of respondents consume salt above the norm. Respondents realize that canned foods are harmful to their health, but they are nevertheless part of their daily diet. Over 80% say that at least 3 - 4 times a week they consume freshly prepared home-made food. A low percentage of study participants indicated they had received nutrition training for their illnesses. Over 2/3 of respondents receive a healthy nutrition information from close ones and personal experiences, and 30% of personal doctors. There is a deficiency in the knowledge about healthy eating in the elderly.

Elderly people are more likely to eat incompletely and unhealthy, and this puts them at a higher risk of early and moderate dietary deficiencies. The research base has developed a rational nutrition education program for the elderly.

Key words: Adults and elderly, Eating habits, Healthy eating, Need, Training.

Резюме

През последните десетилетия в България се изпълняват европейски и национални програми и проекти, насочени към промоция на здравето, преодоляване на въздействието на поведенчески рискови фактори и осигуряване на възможности за здравословно остаряване на населението. Демографските фактори у нас отчитат нарастване на броя на възрастните хора, които по последни данни са около 24% от българското пенсионерско население. Правилното (рационално) хранене при възрастни и стари хора е основен медицински и социален проблем.

Проведено е анонимно проучване сред 150 мъже и жени на възраст над 65 години от Община Стара Загора, живеещи в дома си, с цел установяване на хранителните им навици и разработване на образователна програма за хранене на базата на откритите пропуски в информацията им. Емпиричните резултати бяха обработени с пакета за статистически анализ SPSS, корелационен и дисперсионен анализ и t-тест на Student-Fischer за статистическа значимост на разликите.

Проучването установи, че над половината от анкетираните не консумират достатъчно плодове, зеленчуци през зимния сезон и имат нормален прием на месо. Над 70% от анкетираните консумират сол над нормата. Анкетираните осъзнават, че консервираните храни са вредни за здравето им, но въпреки това са част от ежедневната им диета. Над 80% заявяват, че поне 3-4 пъти седмично консумират пряко приготвена домашна храна. Нисък процент от участниците в проучването посочват, че са получили обучение

за хранене за своите заболявания. Над 2/3 от анкетираниите получават информация за здравословно хранене от близки и личен опит, а 30% от личните лекари. Има дефицит на знания за здравословното хранене при възрастните хора.

Възрастните хора са по-склонни да се хранят непълноценно и нездравословно и това ги излага на по-висок риск от ранни и умерени диетични дефицити. Изследователски екипи разработват програма за обучение по рационално хранене на възрастните хора.

Ключови думи: възрастни и стари хора, хранителни навици, здравословно хранене, потребност, обучение.

15. Todorova, T., N. Mechkarska, T. Taneva (2013) Violence over women in Bulgaria, cn. Trakia Journal of sciences, No 3, , pp 253-257, ISSN 1313-7069, <http://www.uni-sz.bg>, / Насилието над жени в България.

Abstract

In today's world, violence is very common phenomenon. It becomes a global problem affecting every country, every society including Bulgarian. Usually violence is associated with the aggression. Violence can be physical, as well sexual and psychological. The aim of this study is analyze the violence against women in Bulgaria and on the base of the appropriated conclusions to recommend mitigation measures. For research of this important phenomenon existing in the changing Bulgarian society, is used the method theoretical study. The study showed the need of programs and activities for understanding and effectively implementing the rights of women, and programs for adequate preventive measures against violence. Social work in the area of mental health of personality and the consequences of violence is also important to overcome the problem.

Key words: Physical, Sexual and Psychological Violence, Rights of Women

Резюме

В днешния свят насилието е много често срещано явление. А в голяма степен и нашето общество. Обикновено насилието е свързано с агресията и може да бъде както физическо, сексуално, така и психологическо. Целта на това изследване е да анализира насилието срещу жени в България и въз основа на направените изводи да се препоръчат превантивни мерки и стъпки за неговото ограничаване. За изследване на този важен феномен, съществуващ в трансформиращото се българско общество, е извършено теоретично изследване. Проучването показва необходимостта от програми и дейности за разбиране и ефективно прилагане на правата на жените, както и програми за адекватни превантивни мерки срещу насилието. Социалната работа в областта на психичното здраве на личността и последиците от насилието също е важна за преодоляване на проблема.

Ключови думи: физическо, сексуално и психическо насилие, права на жените

16. Avramov, M., K. Slavov, T. Taneva (2013) Trafficking of human beings as a social problem in the republic of Bulgaria, en. Trakia Journal of sciences, No 3, pp 241-247, <http://www.uni-sz.bg>, ISSN 1313-7069. / Трафикът на хора в България.

Abstract

Human trafficking as a worldwide social problem is a serious violation of human rights associated with the abuse of human dignity. As a form of organized crime, human trafficking undermines the basic principles of legal order and the democratic standards of society. The transnational nature of this phenomenon requires the combined efforts of all social units and institutions concerned with the problem. The aim of this study is to research the trafficking of women, children and adults from Bulgaria and the place of our country as a trafficking channel. The analyzes in the study were derived by applying the theoretical research method which is applied to the expression of the gender problem in Bulgaria.

Key words: gender problem, channel for trafficking, human rights abuse, exploitation, violence

Резюме

Трафикът на хора като социален проблем в световен мащаб е сериозно нарушение на човешките права, свързан със злоупотреба с човешкото лично достойнство. Като форма на организирана престъпност, трафикът на хора подкопава основните принципи на законовия ред и демократичните стандарти на обществото. Транснационалният характер на явлението изисква обединените усилия на всички социални звена и институции ангажирани с проблема. **Целта** на изследването е да се проучи трафика на жени, деца и възрастни от България и мястото на нашата държава като канал в трафиканския поток. Анализите в проучването са изведени чрез прилагането на теоретично-изследователски метод приложен към проявата на джендер проблема в България.

Ключови думи: Джендер проблем, канал за трафик, човешки права, злоупотреба, експлоатация

17. Tsokova, Y., T. Taneva, Tornyova, B., Cherkezov T. (2017) Undergraduate Healthcare Students' Attitude to E-Learning at Medical University, CBU International Conference Proceedings, Vol. 5, WWW.CBUNI, CZ, WWW.JOURNALS.CZ, /Social Sciences, <http://dx.doi.org/10.12955/cbup.v5.1038> / Отношение на студентите по здравни грижи към електронното обучение в Медицински университет

Abstract:

E-learning is seen as a possible solution to the problem of modernization of the university education in response to the changing needs of the society. In undergraduate healthcare training, e-learning is implemented predominantly as blended learning in addition to the traditional classroom teaching. A major factor in the success of e-learning are learners' attitudes, beliefs and concerns. The aim of the present study was to investigate undergraduate healthcare students' attitude to e-learning at Medical University – Plovdiv. In this case, e-learning is considered to be electronic educational resources organized as an interactive e-learning unit or course, provided through a learning content management system. The survey was carried out in 2016 through a self-reported questionnaire among 270 first year students from ten healthcare specialties. Participants were asked to express a degree of agreement with nine statements on a five point Likert scale. The influence of gender, age, specialty and previous e-learning experience on the opinion of students was investigated. The results showed that students' attitudes towards e-learning were positive, but learners were not enthusiastic about it. Genders have different views about e-learning implementation – women are more likely to accept it. The experience first year students had did not allow them to judge if e-learning supports better time-management or life-long learning skills. Students agreed that implementation of e-learning depends on the subjects and there are disciplines that can be provided as distant courses within the learning management system.

Key words: E-Learning, Healthcare, Students

Резюме

Електронното обучение се разглежда като възможно решение на проблема с модернизацията на университетското образование в отговор на променящите се нужди на обществото. В бакалавърското обучение по здравеопазване електронното обучение се прилага предимно като смесено обучение в допълнение към традиционното преподаване в класната стая. Основен фактор за успеха на електронното обучение са нагласите, вярванията и опасенията на обучаемите. Целта на настоящото изследване е да се проучи отношението на студентите по здравни грижи към електронното обучение в Медицински университет – Пловдив. В този случай електронното обучение се интерпретира като електронни образователни ресурси, организирани като интерактивна единица за електронно обучение или курс, предоставен чрез система за управление на учебното съдържание. Проучването е проведено през 2016 г. чрез самооценен въпросник сред 270 студенти първа година от десет специалности по здравеопазване. Изследвано е влиянието на пола, възрастта, специалността и предишния опит в електронното обучение върху мнението на студентите. Резултатите показват, че отношението на обучаемите към електронното обучение е положително, а жените са по-склонни да го приемат. Опитът на студентите от първа година не им позволи да преценят дали електронното обучение позволява по-добро управление на времето или способства за развитие на умения за учене през целия живот. Студентите смятат, че въвеждането на електронно обучение зависи от предметите и има дисциплини, които могат да се предоставят като дистанционни курсове в системата за управление на обучението.

Ключови думи: електронно обучение, здравеопазване, студенти

18. *Naydenova, N., T. Taneva (2019) Cultural conquest of bulgarian language from anglicisms, Trakia Journal of Sciences, Vol. 17, Suppl. 1, pp 589-599, ISSN 1313-3551 (online) doi:10.15547/tjs.2019.s.01.094 / Културно завладяване на българския език от англицизмите.*

Abstract

In this article is shown an exchange of Bulgarian words with English ones on a large scale and the way they settle in our native speech. An accent is pointed to the use, frequency and reasons for entering of Anglicisms among politicians as well as younger generation. For the realization of the target an online survey was conducted on social networks, with a sample based on availability. The common results show that Anglicisms, enter aggressively in the Bulgarian language and this is due mainly to the work with information technology, the operativeness of speaking and their presence in the media. A higher level of English proficiency affects the increased use of foreignisms in most people. There is a short backward glance to the past and a hope for cleaning the language from entering foreign words and self-awareness.

Key words: Anglicisms, foreign words, Bulgarian language, influence

Резюме

В тази статия се разглежда масовата замяна на български думи с английски и начинът, по който те се установяват в родната ни реч. Акцентира се върху употребата, честотата и причините за навлизането на англицизмите в политическото говорене, както и в езика на по-младото поколение. За постигане на целта беше проведено онлайн проучване в социалните мрежи с извадка на базата на достъпност. Общите резултати показват, че англицизмите навлизат агресивно в българския език и това се дължи основно на работата с информационните технологии, оперативността на говорене и присъствието им в медиите. По-високото ниво на владеене на английски влияе на по-голямата употреба на чуждици при повечето хора. Има кратък преглед назад към миналото и надежда за изчистване на езика от навлизане на чужди думи като важно за запазване на националното самосъзнание.

Ключови думи: англицизми, чужди думи, български език

19. *Andonova, A, Taneva, T. (2022) Dependencies between the Awareness for Healthy Nutrition Principles and the Dietary Habits of University Students, Journal of Hygienic Engineering and Design, , Vol. 38, pp. 41-47, ISBN 978-608-4565-15-4 / Зависимости между информираността за принципите на здравословното хранене и хранителните навици на студентите*

Abstract

The awareness of young adults for the principles of healthy nutrition is considered as the first necessary step towards applying them. The aim of this research is to determine the direction and extent to which awareness of the principles of healthy nutrition affects the healthy and eating behavior of young people. The authors have conducted a survey with 148 healthcare students (46% female and 54% male) at Trakia University, Bulgaria. The empirical data was processed statistically with a social analysis software designed for social sciences studies: SPSS. The statistical analyses performed were mainly dispersion analysis (ANOVA), Pearson correlational analysis, etc. 75% of the respondents were familiar with the principles of healthy nutrition, yet hardly 32% of them applied them regularly. The study found that the statistically significant part of the respondents who were more informed about healthy nutrition were the younger and predominantly female. An interesting empirical finding established that there was no statistically significant impact of the awareness on the practical application of healthy nutrition principles to the life of young adults. The higher awareness was expressed in stronger correlations with the intentions of young adults to change their own weight, effectuate fasting periods and adjust their dietary habits. The students who claimed to have applied the principles of healthy nutrition in practice had a lower statistically significant body mass index (BMI) (normal and pre-obesity), much more rarely followed dietary regimes and were found in a statistically significant measure to aim at correcting their weight by up to 5 kg. They more often consulted competent peers or specialist coaches or nutritionists on dietary issues, consumed more fruit and vegetables, and less pastry and sugar foods. Contrary to all expectations, however, those who followed healthy nutritional regimes, according to their own subjective assessment, had a weaker interest in the ingredients listed on food labels, compared to those who partially complied with healthy nutritional principles, consulted mainly the internet or aimed to reduce their weight by 10 to 15 kg.

The awareness for healthy nutrition strategies is not a sufficient factor when actually applying them to the life of young adults, regardless of the fact that they are following a healthcare course. Awareness campaigns for healthy nutrition will be more effective, if they are performed not only by specialists, but also by young adults who regularly practice healthy nutrition and have achieved notable results.

Key words: Healthy nutrition, Dietary habits, University students.

Резюме

Познаването от младите хора за принципите на здравословното хранене се счита за първа необходима стъпка към тяхното прилагане. Целта на настоящото изследване е да се определи посоката и степента, в която осъзнаването на принципите на здравословното хранене влияе върху здравословното и хранително поведение на младите хора. Авторите са провели проучване сред 148 студенти по здравни грижи (46% жени и 54% мъже) в Тракийския университет, България, от които 75% са запознати с принципите на здравословното хранене, но едва 32% от тях ги прилагат редовно. Проучването установи, че статистически значимата част от респондентите, които са по-информирани за здравословното хранене, са по-млади и са предимно жени. Интересно емпирична находка е, че няма статистически значимо влияние на осведомеността върху практическото приложение на принципите на здравословното хранене в живота на младите възрастни. По-високата осведоменост се изразява в по-силни корелации с намеренията на младите възрастни да променят собственото си тегло, да осъществят периоди на гладуване и да коригират хранителните си навици. Студентите, които твърдят, че са приложили принципите на здравословното хранене на

практика, са имали по-нисък индекс на телесна маса, много по-рядко са спазвали диетични режими и са установени в статистически значима мярка за цел коригират теглото си. Те по-често се консултират с компетентни връстници или специализирани треньори или диетолози по диетични въпроси, консумират повече плодове и зеленчуци и по-малко сладкиши и захарни храни. Противно на всички очаквания обаче, тези, които са спазвали здравословни хранителни режими, според собствената си субективна оценка, са имали по-слаб интерес към съставките, посочени на етикетите на храните, в сравнение с тези, които са спазвали частично принципите на здравословното хранене, консултирали са се предимно в интернет или са се стремили силно да намалят теглото си. Осмислянето на стратегиите за здравословно хранене не е достатъчен фактор за действителното им прилагане в живота на младите възрастни, независимо от факта, че те следват курс по здравни грижи. Информационните кампании за здравословно хранене ще бъдат по-ефективни, ако се провеждат не само от специалисти, но и от млади хора, които практикуват редовно здравословно хранене и са постигнали забележими резултати.

Ключови думи: здравословно хранене, диетични навици, студенти.

20. Korueva, Z., V. Radeva, T. Taneva (2013) *The problem of violence over children in Bulgaria*, *cn. Trakia Journal of sciences*, *cn. Trakia Journal of sciences*, No 3, – pp 248-253, <http://www.uni-sz.bg>, ISSN 1313-7069. / Проблемът за насилието върху деца в България.

Abstract

The aim of this study is to present theoretical research into the problem of violence over children. The primary tasks are oriented to the presenting of the forms of violence over children and the consequences of the acts of violence on the child's personality and behaviour.

The main conclusions relates to the following: the violence over children continues to increase not only in Bulgaria, but at a worldwide scale as well; in most cases, the violence is within the family, performed most commonly by parents or close relatives; sexual abuse over children is not reported most often, as it affects the most intimate area of human life; the children – victims of violence, are frequently aggressive to the others; in most cases, children suffering from physical, psychological or sexual abuse, experienced some psychic problems and need support and help.

Key words: sexual, physical, psychological violence, harassment, behavioral patterns, psychological consequences

Резюме: Цел на настоящата публикация е да представи основни аспекти на проблема за насилието над децата. Основните задачи са ориентирани към представяне на формите на насилие над децата и на последиците на актовете на насилие върху детската личност и поведение. Използваният метод е теоретично проучване. Основните изводи очертават следните тенденции: насилието върху децата продължава да нараства не само в България, но и в световен мащаб; в повечето регистрирани случаи става въпрос за домашно насилие, извършено най-често от родителите или близките на детето; сексуалното насилие над децата най-често не се съобщава, защото то е насочено към най-интимната сфера на човешкия живот; децата, обект на домашно насилие, често възпроизвеждат насилието като модел на отношение към околните; в повечето случаи децата, които са обект на физическо, психическо или сексуално насилие имат психически проблем и нужда от подкрепа и помощ.

Ключови думи: сексуално, физическо, психическо насилие, тормоз, поведенчески модели, психологически последици

Икономическа психология

21. Spasova, L., Taneva, T. (2021). *Influence of gender on advertising responses of young people for products of mobile operators in Bulgaria, SHS Web of Conferences 120, 04002. [https://doi.org/10.1051/shsconf/202112004002./](https://doi.org/10.1051/shsconf/202112004002/) Влияние на пола върху рекламните реакции на младите хора за продукти на мобилните оператори в България.*

Abstract

The use of gender as a marketing strategy for market segmentation requires consideration of gender differences in information processing. This would increase the effect of advertising campaigns by adapting them to the dynamically changing market. The presented empirical study was conducted after 300 men and women aged 18 to 25 years, users of functional mobile products. The aim of the study is to determine the extent to which gender determines positive and negative advertising responses, identifying subjective judgments. The results of the research are empirical confirmation of some basic hypotheses of the Selective model of information processing in advertising messages: objectivity in the processing of information by men and subjectivity in the processing of information by women; selectivity in the perception of the attributes of the product by men and integrity - by women and a stronger willingness to use new products by women than by men. The present study offers an empirical hypothesis that women form positive responses to a larger number of signals in advertising, while men form negative responses to a larger number of signals in advertising messages. Satisfaction is proving to be a very important factor in advertising responses for both sexes, as it is a stronger factor for women, and men's frustration with a mobile product is stronger than for women.

Key words: advertising, gender differences, information processing, effects of advertising

Резюме

Маркетинговата стратегия, ориентирана към половите разлики като база за сегментиране на пазара, изисква отчитане на различията при обработката на информацията между мъжете и жените. Това би увеличило ефекта от рекламните кампании, като ги адаптира към динамично променящия се пазар. Публикацията представя емпирично проучване, проведено след 300 мъже и жени на възраст от 18 до 25 години, потребители на функционални мобилни продукти. Целта на изследването е да се определи степента, в която полът определя положителните и отрицателните рекламни реакции, и субективните преценки. Резултатите от изследването са емпирично потвърждение на някои основни хипотези на селективния модел на обработка на информацията в рекламните съобщения: обективност при обработката на информацията от мъжете и субективност при обработката на информацията от жените; селективност във възприемането на атрибутите на продукта от мъжете и цялостност - от жените и по-силна готовност за използване на нови продукти от жените, отколкото от мъжете. Настоящото изследване предлага емпирична хипотеза, че жените формират положителни отговори на по-голям брой сигнали в рекламата, докато мъжете формират отрицателни отговори на по-голям брой сигнали в рекламните съобщения. Удовлетворението се оказва много важен фактор в рекламните реакции и за двата пола, тъй като е по-силен фактор за ефекта от рекламите при жените, докато разочарованието на мъжете от мобилен продукт по-силно влияе върху ефекта на рекламите, отколкото при жените.

Ключоми думи: реклама, полови различия, обработка на информацията, ефекти на рекламата

22. Танева Т., Добрева, Н. (2018) Влияние финансового и образовательного статуса на эффекты нереалистического оптимизма и дисконтирования во времени при принятии финансовых решений, Научное обозрение. Экономические науки. № 2, УДК 336.018 – с. 18-22, ISSN 2500-3410 / Влияние на финансовия и образователен статус върху ефектите на нереалистичния оптимизъм и времевото дисконтиране при вземане на финансови решения.

Резюме

Економическите решения, които обуславяват избор на алтернативи у лица на реална економическа дейност, често зависят от предубеждения, стереотипи и индивидуални представи на човека. По мнение на някои автори проблемът за вземане на решение зависи от неговите субективни евристични оценки. Тази статия се фокусира върху две от евристиките, нереалистичният оптимизъм и времевото дисконтиране, които често са причина за грешки и различни отклонения в преценките на хората. Представени са резултатите от проучване, проведено с респонденти от банкови и небанкови институции, с различен економически и образователен статус. Това води до влиянието на фактори като образование и доход върху ефектите на евристиката „нереалистичен оптимизъм“ и „времево дисконтиране“ при вземането на финансови решения. Резултатите от изследването показват, че удовлетвореността на човека от неговите доходи и ниво на образование, е фактор, влияещ статистически значимо върху дескрипторите на нереалистичния оптимизъм и времевото дисконтиране. В същото време се констатира статистически незначимо влияние или дори липса на влияние на такива фактори като склонността към риск и възрастта на респондентите.

Ключеве слова: економически решения, евристики, нереалистичен оптимизъм, дисконтиране во време

Резюме

Економическите решения, които определят избора на алтернативи сред хората с реална економическа дейност, често зависят от предразсъдъци, стереотипи и индивидуални представи на човека. Според някои автори проблемът за вземане на решение зависи от неговите субективни евристични оценки. Тази статия се фокусира върху две от евристиките, нереалистичният оптимизъм и времевото дисконтиране, които често са причина за грешки и различни отклонения в преценките на хората. Представени са резултатите от проучване, проведено с респонденти от банкови и небанкови институции, с различен економически и образователен статус. Това води до влиянието на фактори като образование и доход върху ефектите на евристиката „нереалистичен оптимизъм“ и „времево дисконтиране“ при вземането на финансови решения. Резултатите от изследването показват, че удовлетвореността на човека от неговите доходи и ниво на образование, е фактор, влияещ статистически значимо върху дескрипторите на нереалистичния оптимизъм и времевото дисконтиране. В същото време се констатира статистически незначимо влияние или дори липса на влияние на такива фактори като склонността към риск и възрастта на респондентите.

Ключови думи: економически решения, евристика, нереалистичен оптимизъм, времево дисконтиране

23. *Taneva, T., V. Vatev (2012) Risk assessment approaches in economic behaviour, International scientific on-line journal, Science & Technologies, Volume 1; Number 7; Social studies, pp 141-144, ISSN 1314-4111. / Методи за оценка на риска в икономическото поведение.*

Abstract

Researchers apply different approaches to risk assessment and interpretation. It can be distinguished if we summarize the diverse opinions about the aspects, the reasons and risk factors. This article presents an attempt to systematization of useful approaches that apply to the human economic behaviour: to their content – quantitative, qualitative, sociological and integral approach; from the systematical point of view - systematic and intuitive approaches; from theoretical and applied point of view – theoretical, empirical, synergetic approach. Purpose of this paper is to outline the advantages and disadvantages of different approaches to risk assessment. The distinction between different approaches leaves an impression of fragmentariness in the process of risk assessment. Instead, for certain purposes these approaches can be applied separately, but when it comes to overall risk assessment, fragmented approaches can lead to errors with a high social cost.

Key words: economic risk, risk assessment, approaches for risk measurement

Резюме

Изследователите прилагат различни подходи за оценка и интерпретация на риска. Те могат да бъдат разграничени според аспектите, причините и рисковите фактори. Тази статия представя опит за систематизиране на използваните подходи, които се прилагат към икономическото поведение на човека: според тяхното съдържание – количествен, качествен, асоциологичен и интегрален подход; от системна гледна точка - системни и интуитивни подходи; от теоретична и приложна гледна точка – теоретичен, емпиричен, синергичен подход. Целта на тази разработка е да очертае предимствата и недостатъците на различните подходи за оценка на риска. Разграничението между тях оставя впечатление за фрагментарност в процеса на оценка на риска. За определени цели тези подходи могат да се прилагат поотделно, но когато става въпрос за цялостна оценка на риска, фрагментарните подходи могат да доведат до грешки с висока социална цена.

Ключови думи: икономически риск, оценка на риска, подходи за измерване на риска

24. *Танева, Т. (2012) Търсене на усещания и субективна перцепция на риска, Science & Technologies, Volume 2; Number 8; 2012: Social studies, p.145-153. ISSN 1314-4111.*

Резюме

Тази статия е опит за систематично представяне на една от личностните характеристики търсене на усещания (Sensation-Seeking), като определяща поемането или избягването на риска в човешкото поведение. Предложени са съпоставителни анализи между личностната тенденция „търсене на усещания” и други черти на личността, предсказващи рисково поведение. Об и известни вече методики за изследване на личността, спрямо които е възможно построяването на психологически профили на субектите, склонни към поемане на риск.

Ключови думи: търсене на усещания, Big Five, Big Three, NEO-PI-R, EPQ-R

Abstract

This article is an attempt to systematically present one of the personality characteristics, Sensation-Seeking, as determining risk-taking or risk-avoidance in human behavior. Comparative analyzes are proposed between the personality tendency "sensation seeking" and other personality traits predicting risky behavior. об and already known methods of personality research, according to which it is possible to build psychological profiles of subjects prone to risk-taking.

Key words: Sensation-Seeking, Big Five, Big Three, NEO-PI-R, EPQ-R

25. *Angelova P., T.Taneva (2012) Influence of the risk inclination on the subjective perception of economic risk, Science & Technologies, ISSN 1314-4111, Volume I; Number 7; Social studies. / Влияние на склонността към риск върху субективната перцепция на икономическия риск*

Abstract

Viewed as a stable personal predisposition towards engaging in risk behaviours in situations with evident indefiniteness of the choices, the risk inclination is one of the subjective predicators in the choice of risky alternatives of an activity. This article presents the psychological theories, that conceptualize risk inclination, related personality variables and the main methodological instrument for its empirical assessment. It is a formulated theoretical hypothesis for non-coincidence between the situational preference towards risk and the personal inclination towards risk. The influence of sex on risk behavior is also discussed. An attempt was made to distinguish between risk inclination and sensation seeking tendency.

Key words: risk avoiders, risk reducers, risk optimisers, sensation seeking, motivated and unmotivated risk

Резюме:

Разглеждана като устойчива личностна предразположеност към рисково поведение в ситуации с явна неопределеност на изборите, склонността към риск е един от субективните предиктори при избора на рискови алтернативи на дейността. Тази статия представя психологически теории, които концептуализират склонността към риск, свързаните личностни променливи и основните методически инструменти за неговата емпирична оценка. Формулирана е теоретична хипотеза за несъвпадение между ситуативното предпочитание към риска и индивидуалната склонност към риск. Обсъжда се и влиянието на пола върху рисковото поведение.

Ключови думи: избягване на риска, оптимизиране на риска, мотивирани и немотивиран риск

26. Gospodinova, El., T.Taneva (2012) Reference point in optimizing the subjective utility of economic decisions, Science & Technologies, Volume ii; Number 7; Social studies, ISSN 1314-4111. / Еталонна точка при оптимизиране на субективната полезност на икономическите решения.

Abstract

Economic actors use different heuristics to optimize own decision utility under situation of uncertainty. Preferences of the actors to avoid risk or to accept risk are influenced by subjective predictions of outcomes in the form of gains and losses, also by subjective heuristics which are available at the time of deciding for consumption, investment, lending and more. The Reference point is a heuristic, which plays the role of a landmark position for the actors, against which they assess the desired results. In some cases, it is their position, available at the moment of decision, while in others - it is the expected state that potentially could be achieved, taking into account exterior experience and concerning which the actors evaluate the utility of its decision. The conclusion is that it is possible perception of different reference point from actors point of view, given the present and future subjective utility of the decision.

Key words: decision utility, economic risk, economic behavior, utility function

Резюме

В решенията при неопределеност икономическите дейци използват различни евристики за оптимизиране на полезността на решенията си. Предпочитанията на дейците към поведение, избягващо риска или към поведение, приемащо и търсещо риска, са повлияни освен от субективните им предвиждания за крайните резултати под формата възприятия за печалби и загуби, също и от налични субективни евристики в момента на вземане на решение за потребление, инвестиране, кредитиране и др. Еталонната точка (reference point), е евристика, която играе роля на отправно състояние, спрямо което вземащият решение субект съотнася очакваните резултати. В едни случаи то е негово налично състояние към момента на вземане на решение, а в други – очакваното състояние, което потенциално е възможно да бъде достигнато, като се вземе предвид чужд опит и спрямо което деецът оценява полезността на решението си. Изводът от обсъдените експерименти е, че от гл.т. на дейците се допуска възприятие на различна еталонна точка с оглед настоящата и бъдеща полезност.

Ключови думи: полезност на решенията, икономически риск, функция на полезността, инвестиране, потребление

27. Танева, Т. (2011) Субективна полезност на решенията в рисковото поведение, Българско списание по психология, бр.3-4, с. 143-147, ISSN 0861-7813, ДП./ Субективна полезност на решенията в рисковото поведение

Резюме

Цел на настоящата разработка е съдържателно систематизиране и интерпретация на налични теоретически и изследователски разработки върху субективната полезност на решенията, като определяща човешкото рисково поведение. Редица автори обсъждат *experienced utility* (полезността на опита), която се свързва с ниво на удоволствие или неудоволствие към определен минал момент като база за полезността на решението (*decision utility*), която определя избора на вариант на поведение в зависимост от очаквано ниво на удоволствие или неудоволствие в някакъв бъдещ момент. Поведенческата последица от причинната свързаност на тези два вида субективна полезност е, както установява Kahneman, че хората често не желаят да се учат от грешките си, но са склонни да се учат от хедонистичния си опит, доколкото се опитват да го възпроизведат. В предвижданата полезност на решението се разкриват субективните представи на хората и за очакваните характеристики и на контекстите на поведението и свързаните с тези контексти индивидуални предпочитания. Тъй като способността на индивидите да предсказват своите собствени бъдещи преживявания и оценки е проблематична, след определен период от време се проявява тенденция за непоследователност в съжденията. Тази непоследователност затруднява предсказването на полезността на общественозначими социално-икономически решения. Според някои автори предвиждането на бъдещата полезност на общественозначими решения може да бъде подпомогната от предварително проучване на обществените предпочитания, на убежденията на хората за ефекта на различни обществени блага върху благосъстоянието им и на готовността им да реализират разходи или да понесат лишения, за да придобият определени блага.

Ключови думи: вземане на решение, субективна полезност, полезност на решенията, рисково поведение

Abstract

The purpose of this paper is the systematic and meaningful interpretation of the some theoretical and research papers on the subjective utility of decisions by determining human risk behaviour. Several authors discuss the *experienced utility* (usefulness of the experience), which binds to the level of pleasure or displeasure at a given moment passed as the basis for the *decision utility*, which determines the choice of variant behavior depending on the expected level of pleasure or displeasure at some future time. Behavioural consequence of the causal connection of these two types of subjective utility is well examined by Kahneman: people are often unwilling to learn from their mistakes but are willing to learn from hedonist experiences as far as trying to reproduce them. In the intended utility of the decision to reveal perceptions, the expected performance, behaviour and the contexts are associated with these individual preferences. Since the ability of individuals to predict their own future experiences and assessments is problematic, after a certain period of time there tends to be an inconsistency in judgments. This inconsistency makes it difficult to predict the usefulness of societal socio-economic decisions. According to some authors, the predictions for future utility of societal decisions can be supported by a preliminary study of public preferences, the beliefs of people in the effects of various public goods, such as welfare and people's readiness to implement cost or hardship in order to endure and gain certain goods.

Key words: decision making, subjective utility, utility solutions, risk behaviour

28. Гайдарджиева, В., Танева, Т. (2010) Проблеми в социалната сфера на селските общини в област Стара Загора, конференция Предизвикателства пред агробизнеса и селските райони, Сб. доклади, Варна, с. 71-81, ISBN 978-954-9430-59-2

Резюме:

Стратегическите насоки на ЕС за развитието на селските райони предвиждат осигуряване на единството между политиката за сближаване, политиката по заетостта и развитието на селските райони. За Старозагорска област, 67 % от територията представлява селски район, 9 от общо 11 общини са селски и 95% от общия брой населени места са села, характеризиращи се с различни приоритети и възможности за социално-икономическо развитие и със съпътстващите ги общи и специфични проблеми в социалната сфера. Цел на изследването е да се проучат основни социални проблеми в селските общини и да се потърсят възможности за тяхното разрешаване. Емпиричното проучване е проведено в един от бързо развиващите се региони в Република България – област Стара Загора. Методическият инструментариум представлява част от обширна анкетна карта, структурирана в девет модула, операционализиращи основни показатели за социално-икономическо развитие на административно-териториални единици /общини и кметства/. Контигент на представеното в тази публикация емпирично изследване, са кметовете на 44 населени места от селските общини в област Стара Загора. Основните резултати се отнасят до дела на икономически активното население, нивото на безработица през 2009 г., основните източници на доход за населението, проблемите с изходящата миграция, потребностите от мерки и програми за социални грижи.

Ключови думи: ЕС, регионално развитие, селска община, социални проблеми, безработица, миграция, икономическа активност

Summary:

The strategic guidelines of EU for development of rural areas foresee an insured entity between rapprochement policy, labor policy and development of rural areas. For Stara Zagora region 67% of the territory represents rural areas. Nine from eleven municipalities overall are described as rural ones and 90% of the populated areas overall are villages characterised with different priorities and possibilities for a social-economic development and the attendant general and specific problems in the social sphere. The goal of the study is to analyse core social problems in the rural municipalities and to search for opportunities for these problems to be solved. The empirical research was conducted in one of the fast developing regions in Bulgaria – Stara Zagora county. The research methods are a part of a great detailed survey, structured in 9 modules, operationalysed with fundamental indexes for a social-economic development of administrative-territorial unities (municipalities and city councils). In the presented in this publication empirical survey, there was a presence of the contiguity of 44 mayors of the different populated rural areas across Stara Zagora county. The core results refer to the deeds of these parts of the population that are economically involved, the level of unemployment for 2009, the core income sources, the problems with the outgoing migration, the necessities for measures and programs for social care.

Key words: EU, regional development, rural municipality, social problems, unemployment, migration, economic activity

29. *Taneva, T. Gaidardjieva, V. (2011) Problems of healthcare in rural municipalities in the district of Stara Zagora, Public health and health care in Greece and Bulgaria, ISBN: 978-960-02-2630-0, pp 249-259, Parazissis publishers. / Проблеми на здравеопазването в селските общини в област Стара Загора.*

Summary

The ongoing reforms in Bulgaria's healthcare system should solve several problems in the organization of medical services, especially in smaller rural municipalities. The basic healthcare problems in rural municipalities were examined in one of the fastest-developing regions of Bulgaria – the Stara Zagora district. The results primarily pertained to the availability of healthcare services, their organization, satisfaction with the quality of services and the main problems in the field that need to be solved.

Key words: EU, regional development, healthcare problems

Резюме

Продължаващите реформи в здравната система на България трябва да решат няколко проблема в организацията на медицинското обслужване, особено в по-малките селски общини. Разгледани са основните проблеми на здравеопазването в селските общини в един от най-бързо развиващите се региони на България – област Стара Загора. Резултатите се отнасят преди всичко до наличието на здравни услуги, тяхната организация, удовлетвореност от качеството на услугите и основните проблеми в областта, които трябва да бъдат решени.

Ключови думи: ЕС, регионално развитие, проблеми на здравеопазването

30. *Taneva, T. (2011) Unrealistic optimism and time discounting in subjective expectations of health and life, Public health and health care in Greece and Bulgaria, ISBN: 978-960-02-2630-0, pp 551-558, Parazissis publishers./ Нереалистичен оптимизъм и времево дисконтиране в субективните очаквания за здравето и живота.*

Summary

Unrealistic optimism and time discounting are intuitive biases, which can have a significant influence on people's decisions in situations of uncertainty. The goal of this study is to present the systematic tendency for strong deviations from realistic subjective assessment of objective probabilities of risk events related to health and life that has been observed by many researchers – most people are biased towards unrealistic optimism. Optimists are more prone to uncontrolled illusions, exaggeration of their abilities, and the extent to which they are in control of their own destiny while underestimating the role of random events in their lives. The researchers established that a major part of the people believe that the risk to their lives due to unnatural causes is significantly higher and underestimate the probability of death by natural causes, even though objective statistics points out the opposite tendency.

Those who make choices related to health and life often face temporal choices, in which the alternatives are the utility of postponing the result and the worth of the result itself, i.e. discounting from the result depending on the moment of gaining it. It is typical of socially-significant decisions pertaining to healthcare that choices with postponed consequences are generally made on behalf of other people, affect groups of people, and the preservation of life as a delayed result is transferred to future generations. These two features of the decisions enhance the effects of unrealistic optimism and time discounting.

Key words: Unrealistic optimism, time discounting, decision making, uncertainty

Резюме

Нереалистичният оптимизъм и времето дисконтиране са интуитивни когнитивни предположения, които могат да окажат значително влияние върху решенията на хората в ситуации на несигурност. Целта на това изследване е да представи системна тенденция за силни отклонения от реалистичната субективна оценка на обективните вероятности за рискови събития, свързани със здравето и живота, която се наблюдава от много изследователи – повечето хора са склонни към нереалистичен оптимизъм. Оптимистите са по-склонни към неконтролирани илюзии, преувеличаване на способностите си и степента, в която контролират собствената си съдба, като същевременно подценяват ролята на случайните събития в живота си. Потвърждават се резултатите, че за голяма част от хората рискът за живота им поради неестествени причини е значително по-висок и подценяват вероятността от смърт от естествени причини, въпреки че обективната статистика сочи обратната тенденция. Тези, които правят избори, свързани със здравето и живота, често се изправят пред времеви избори, при които алтернативите са полезността от отлагане на резултата и стойността на самия резултат, т.е. отстъпка от резултата в зависимост от момента на получаването му. Характерно за социално значимите решения в здравеопазването е, че избори с отложени последици обикновено се правят от името на други хора, засягат групи от хора, а запазването на живота като забавен резултат се прехвърля към бъдещите поколения. Тези две характеристики на решенията засилват ефекта на нереалистичния оптимизъм и времето дисконтиране.

Ключови думи: нереалистичен оптимизъм, дисконтиране на времето, вземане на решения, несигурност

Психология на труда

31. Georgiev, Yavor V., Nadya V. Vlaeva, Vesela V. Mareva, T.Taneva (2021) *Development of social work in Bulgaria, Annual of Konstantin Preslavsky - University of Shumen, Vol. XXV D, ISSN: 1314 – 6769, p. 916-923 / Развитие на социалната работа в България*

Abstract

The purpose of the current article is to make a historical overview of social work in Bulgaria. Tracking the development of the profession allows it to be considered more clearly in its contemporary professional and scientific discourse. In this way, "a clearer vision of the present, not the past" emerges.

The article examines three main periods in the development of the profession – 1) poverty and charity, 2) professionalization and 3) modern social work.

Keywords: social work development, historical overview, social work in Bulgaria

Резюме

Целта на настоящата статия е да направи исторически преглед на социалната работа в България. Проследяването на развитието на професията позволява тя да бъде разгледана по-ясно в нейния съвременен професионален и научен дискурс. По този начин се появява „по-ясна визия за настоящето, а не за миналото“.

Статията разглежда три основни периода в развитието на професията – 1) бедност и благотворителност, 2) професионализация и 3) съвременна социална работа.

Ключови думи: развитие на социалната работа, исторически преглед, социална работа в България

32. Tsokova, Y, T. Taneva, A.Kirkova-Bogdanova (2017) *Major Factors for Professional Choice of Nursing Students at Medical University – Plovdiv*, *Scientific Works of the Union of Scientists in Bulgaria – Plovdiv Series G. Medicine, Pharmacy and Dental Medicine, Vol.XXI*, / Основни фактори за професионален избор на студентите медицински сестри в Медицински университет – Пловдив.
<https://cyberleninka.ru/article/n/major-factors-for-professional-choice-of-nursing-students-at-medical-university-plovdiv/viewer>

Abstract

Professional choice is an important moment in everyone's life, especially for those who choose a profession in the field of health care and social work, particularly the speciality "Nurse", because of its social significance, its changing functions imposed by a number of objective and subjective factors and its emotional charge. In young people, due to lack of experience, the professional choice is significantly influenced by the factors environment, personal decision, preliminary idea of the profession (Andonova, 2012). The professional choice can be viewed as an ending stage of the professional selfdetermination of the personality and a starting stage of the professional realization. This choice supposes awareness and objective evaluation of personal qualities and abilities as well as knowledge of the job and the person him/herself.

The aim of the present study is to investigate and analyze the opinion of nursing students trained at Medical University – Plovdiv, about major factors influenced their professional choice.

Materials and Methods: In the survey participated 126 nursing students trained at Medical University – Plovdiv. The survey was direct, anonymous and group with an original questionnaire with items regarding the aims of the present study. It contained 14 statements about the major factors influenced the students' dispositions about their professional choice. Variation, alternative, graphical analyses, analysis of variances and ranging of mean values are used during the statistical processing.

Results: The results, presented by mean values, show that the students' disposition is influenced to the greatest extent by the possibility to find work abroad. Close to it is the factor "possibility to find work in the home country". Personal impressions of the speciality also influence the students' professional choice. The secondary school grade is another factor that significantly influences the choice of speciality.

Key words: professional choice, factors, students, nurses

Резюме

Професионалният избор е важен момент в живота на всеки, особено за този, който избира професия в сферата на здравеопазването и социалната работа, в частност специалността „Медицинска сестра“, поради нейната социална значимост, нейните променящи се функции, наложени от редица обективни и субективни фактори и нейния емоционален заряд. При младите хора, поради липса на опит, професионалният избор е значително повлиян от факторите среда, лично решение, предварителна представа за професията (Андонова, 2012). Професионалният избор може да се разглежда като завършващ етап от професионалното самоопределение на личността и начален етап от професионалната реализация. Този избор предполага осъзнаване и обективна оценка на личните качества и способности, както и познаване на работата и самия човек.

Целта на настоящото изследване е да проучи и анализира мнението на студенти по медицински сестри, обучаващи се в Медицински университет – Пловдив, относно основните фактори, повлияли върху професионалния им избор.

Материали и методи: В проучването участваха 126 студенти по медицински сестри, обучавани в Медицински университет – Пловдив. Анкетата беше директна, анонимна и

групова с оригинален въпросник с елементи, свързани с целите на настоящото изследване. Той съдържа 14 твърдения за основните фактори, повлияли на нагласите на студентите за техния професионален избор. При статистическата обработка се използват вариационен, алтернативен, графичен анализ, дисперсионен анализ и ранжиране на средните стойности.

Резултати: Резултатите, представени чрез средни стойности, показват, че нагласата на студентите се влияе в най-голяма степен от възможността за намиране на работа в чужбина. Близък до него е факторът „възможност за намиране на работа в родината”. Личните впечатления от специалността също оказват влияние върху професионалния избор на студентите. Успехът от средното образование е друг фактор, който значително влияе върху избора на специалност.

Ключови думи: професионален избор, фактори, студенти, медицински сестри

33. Танева, Т. (2011) *Качество на професионалната подготовка на специалистите по икономика, завършили Тракийски университет, България*, сб. Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист, 2 (2), 253. / *Quality of Professional Training of Specialists in Economists Who Have Graduated Trakia University, Bulgaria*

Abstract

The article presents the results of a survey of employers about the quality of professional education of specialists, who have graduated in economics at Trakia University, as well as relevant professional skills for successful career. According to the summary assessment of employers' university preparation specialists completed Faculty of economics, meets the practical needs of agencies and organizations in which they work, prepared largely to work on his specialty, but they need better practical training. Employers are Relatively less satisfied in the extent to which professionals know tax regulations, knowledge of foreign language, show responsibility towards their duties, company loyalty and ability to cope with critical situations. Specialistsq who have acquired additional qualifications are highly valued by employers.

Key words: professional education, professional skills, specialist in economics, employers

Резюме

В статията са представени резултатите от проучване сред работодатели за качеството на професионалната подготовка на специалисти, завършили икономика в Тракийския университет, както и съответните професионални умения за успешна кариера. Според обобщената оценка на работодателите, подготовката на специалистите, завършили икономическия факултет, отговарят на практическите нужди на ведомствата и организациите, в които работят, подготвени са до голяма степен да работят по специалността си, но се нуждаят от по-добра практическа подготовка. Работодателите са сравнително по-малко удовлетворени от степента, в която професионалистите познават данъчните разпоредби, владеят чужд език, проявяват отговорност към задълженията си, лоялност към компанията и способност да се справят в критични ситуации. Специалистите с придобита допълнителна квалификация са високо ценени от работодателите.

Ключови думи: професионално образование, професионални умения, икономически специалист, работодатели

34. Hristov, J., E.Gospodinova, D. Hristova, T.Taneva (2010) School management, teacher anxiety and health, Public health and health care in Greece and Bulgaria, ISBN: 978-960-02-2441-2, pp.1167-1173, Parazissis publishers. / Училищен мениджмънт, тревожност и здраве на учителите.

Abstract

In the globalizing post-modern world the psychic resources for coping with the limited prediction and uncertainty about perspectives in life are challenged. Our own empirical studies presented in this paper have been conducted among 793 teachers from various regions in the country. Objective of the study is to establish the relationships among satisfaction from school management, anxiety, physical and psychic health of teachers. Empirical results show statistically significant increase in the levels of personal and reactive anxiety as a result of social anomaly and the increasing aggression in society, manifested in interpersonal systems in which teachers are involved. The relations among the studied variables show a tendency for the low satisfaction of teachers with the management of the pedagogical process at school to have statistically significant effect on the more expressed levels of personal and situational anxiety, which in turn reflect on the physical and psychic health status of teachers.

Key words: anxiety, tenseness, physical and psychic health

Резюме

В глобализацията се постмодерен свят психическите ресурси за справяне с ограничените прогнози и несигурността относно перспективите в живота са предизвикателство. Емпиричните проучвания представени в тази статия, са проведени сред 793 учители от различни региони на страната. Целта на изследването е да се установят връзките между удовлетвореността от управлението на училището, тревожността, физическото и психическо здраве на учителите. Емпиричните резултати показват статистически значимо повишаване на нивата на личностна и реактивна тревожност в резултат на социалната аномия и нарастващата агресия в обществото, проявяваща се в междуличностните системи, в които участват учителите. Връзките между изследваните променливи показват тенденция ниската удовлетвореност на учителите от управлението на педагогическия процес в училище, да има статистически значим ефект върху по-изразените нива на личностна и ситуационна тревожност, които от своя страна рефлектират върху физическия и психически здравен статус на учителите.

Ключови думи: тревожност, напрегнатост, физическо и психическо здраве

35. Otouzbirov R., T. Taneva, A. Arnaudova (2014) *Common Tendencies in the Integration of Foreigners in Southeastern Bulgaria, Balkan Journal of Social Sciences Vol/Cilt: 3, No/Sayı:5. / Güneydoğu Bulgaristan'daki yabancilarin entegrasyonunda ortak eğilimler / Основни тенденции в интеграцията на чужденци в Югоизточна България*

Abstract

The current research aims at outlining some common tendencies for the integration of foreigners residing in southeastern Bulgaria on the basis of their attitude to the surrounding environment. 106 questionnaire forms have been filled in by English-speaking foreigners who at the time of the research were residing in the above mentioned region. Most of the respondents (89,62 %) were from the United Kingdom and 66,98% were above 50 and retired. The results point out towards a strong correlation drive between the overall time in Bulgaria and foreign settlers' attitude to life in the country. The longer the time period (> 5 years) the more likely they are to say they don't like living in Bulgaria.

The beauty of Bulgarian nature, national culture and traditions might be an attraction to foreigners but there are other factors such as bad infrastructure, animal treatment, bureaucracy, garbage disposal and other problems resulting in negative perceptions about Bulgaria that might interfere with immigrants' attitude and willingness to settle in the country. What is needed is an effective mechanism for coordination between competent agencies in Bulgaria for achieving a better management of immigration processes, an improvement on legislative level and a better cooperation between state institutions and the non-government sector.

Key words: Migration, Tendencies, Perceptions of Bulgaria

Özet

Güncel araştırmalar, Güneydoğu Bulgaristan'da yaşayan yabancıların entegrasyonu için ortak bazı eğilimleri, sergiledikleri yaklaşımlar temelinde, ana hatları ile çizmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda söz konusu bölgede araştırma esnasında yaşayan ve İngilizce konuşan yabancılar tarafından 106 anket formu doldurulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu (%89.62) Birleşik Krallık'tan ve %66.98'i 50'nin üzerinde ve emeklidir. Sonuçlar ülkede yabancı yerleşimcilerin davranışları ve Bulgaristan'da geçirilen tüm zaman arasında güçlü bir korelasyona işaret etmektedir. Uzun zaman diliminde (>5 yıl) büyük olasılıkla yabancılar Bulgaristan'da yaşamayı sevmediklerini ifade etmektedirler.

Bulgaristan; doğası, milli kültürü ve gelenekleriyle yabancılar için çekici olabilir fakat kötü altyapı, hayvanlara muamele, çöplerin imhası ve diğer problemler Bulgaristan hususunda olumsuz algılara yol açarak göçmenlerin tutumlarını etkilemekte ve ülkeye yerleşme isteklerini engellemektedir. Bu doğrultuda göç süreçlerinin daha iyi yönetiminin sağlanabilmesi adına gereken; Bulgaristan'da yetkili kurumlar arasında etkili bir mekanizma, yasama düzeyinde bir iyileşme, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında daha iyi bir işbirliğinin sağlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Eğilimler, Bulgaristan algıları

Резюме

Настоящото изследване има за цел да очертае някои общи тенденции за интеграция на чужденци, живеещи в Югоизточна България, въз основа на отношението им към заобикалящата среда. 106 анкетни формуляра са попълнени от англоезични чужденци, които по време на изследването са пребивавали в горепосочения регион. Повечето от

анкетирани (89,62%) са от Обединеното кралство, а 66,98% са над 50 години и са се пенсионали. Резултатите сочат силна корелационна тенденция между общото време в България и отношението на чужденците към живота в страната. Колкото по-дълъг е периодът (> 5 години), толкова по-вероятно е те да кажат, че не им харесва да живеят в България.

Красотата на българската природа, националната култура и традиции може да са привлекателни за чужденците, но има и други фактори като лоша инфраструктура, отношение към животните, бюрокрация, изхвърляне на боклука и други проблеми, водещи до негативни възприятия за България, които могат да повлияят на отношението на имигрантите и желание да се установят в страната. Необходим е ефективен механизъм за координация между компетентните агенции в България за постигане на по-добро управление на имиграционните процеси, подобряване на законодателно ниво и по-добро сътрудничество между държавните институции и неправителствения сектор.

Ключови думи: миграция, тенденции, представи за България

36. Gospodinova, E., T. Taneva, St. Enchev, D. Ivanova, A. Kiryakova, G. Dimitrov, S. Durmusheva (2011) Cloning as a problem by students in social activities, International scientific on-line journal "Science & Technologies", Social studies, Publisher US - SZ, volume i; number 7; / Клонирането като проблем според студентите по социални дейности

Abstract

Inclusion of the problems of cloning in teaching of ethics and deontology for students in social activities, in combination with interactive teaching methods, promote their abilities and skills for problem solving, critical thinking and tolerance of differences. The paper presents the student's views on the issue of cloning. The results show that students generally support the idea of therapeutic cloning; they are opposed to cloning human individuals; they are dominated by fears from uncertainty of consequences and they derive your arguments from different fields of human life. Increased interaction activates the formation of their own professional position students, increase their creativity, which encourages the sustainability of their professional intentions.

Key words: deontology, cloning, interactive education, creativity

Резюме

Включването на проблемите на клонирането в обучението по етика и деонтология на студентите в социалните дейности, в комбинация с интерактивни методи на обучение, насърчават техните способности и умения за решаване на проблеми, критично мислене и толерантност към различията. Статията представя мненията на студентите по въпроса за клонирането. Резултатите показват, че студентите като цяло подкрепят идеята за терапевтично клониране; те са против клонирането на човешки индивиди; доминирани са от страхове от несигурност на последствията и извличат своите аргументи от различни области на човешкия живот. Повишеното взаимодействие по време на дискусиите активира формирането на собствена позиция на студентите, повишава тяхната креативност, което насърчава устойчивостта на техните професионални намерения.

Ключови думи: деонтология, клониране, интерактивно обучение, креативност

Педагогическа психология

37. Танева Т., Арбалиева С. (2013) Поведенчески индикатори на тенденцията към изграждане на Интернет зависимост сред 10-11 годишните деца, Педагогически форум, е-списание, Тракийски университет – Стара Загора, Департамент за информация и повишаване квалификацията на учителите, бр. 2/2013

Резюме

Възрастовата група 10 – 11 год. е сочена като рискова от изследователите на интернет зависимостта. Резултати от проведено изследване на ученици от 4 клас сочат, че най-силни поведенчески индикатори за тенденцията към изграждане на интернет зависимост са: пренебрегването на учебните или домашните задължения заради работа с компютъра; инсталирането на ненужни програми; прекаляването с игри и чат; липса на самоконтрол за времето на престой пред компютъра. Изследването дава информация и за по-слабите индикатори на тенденцията към изграждане на интернет зависимост.

Ключови думи: интернет зависимост, симптомокомплекси, начална училищна възраст

Abstract

The age group of 10-11 years is indicated as risky by Internet addiction researchers. Results of a study of 4th grade students indicate that the strongest behavioral indicators of the tendency to develop Internet addiction are: neglecting school or homework due to working with the computer; the installation of unnecessary programs; over-gaming and chatting; lack of self-control over the time spent in front of the computer. The research also provides information on the weaker indicators of the tendency to develop Internet addiction.

Key words: internet addiction, symptom complexes, primary school age

38. Найденова, Н., Л. Георгиева, Зл. Асенова, Т.Танева (2012) Възможности за дигитализиране на учебното съдържание по чуждоезиково обучение във ВУЗ; сб. Юбилеен Международен Конгрес „Наука, образование, технологии – 40 години България- Космическа Държава”- 2012, Варна; стр. 267-274. / Possibilities For Digitalization Of The Foreign Language Learning Content In Universities.

Резюме

Настоящата разработка цели да систематизира съществуващата теория и практически опит по дигитализиране на учебното съдържание за целите на чуждоезиково обучение във ВУЗ. Тя е провокирана от първи етап от работата по проект за създаване на нова дигитализирана езикова лаборатория за нуждите на ч.е.о. в Тракийски университет, Стара Загора. Създаването на такава лаборатория налага нови изисквания при оборудването на езиковите кабинети и преработка на учебното съдържание, адаптирано към спецификата на специалности в Тракийски университет. Обобщен е чужд опит с мултимедийни и интерактивни техники и технологии при работа със студенти нефилолози, както и опитът от предишни езикови кабинети в Университета. Крайният резултат е систематизиране и обобщаване на методически принципи за стандартизация и прилагане на определени езикови ресурси в бъдещ дигитален фонетичен кабинет.

Ключови думи: чуждоезиково обучение, мултимедийни технологии, интерактивни технологии

Abstract

The study aims at systematizing the existing theory and experience in digitalizing of the learning content for the needs of the foreign language teaching in universities. It is related to the first stage of a project for implementation of a new digitalized language laboratory in Trakia University. This imposes new requirements in the process of equipping the lab and transforming the learning content to both digitalization and specific professional foreign language. We have based our work on the existing theory and experience in multimedia and interactive techniques and technologies for teaching students in LSP, as well as our own experience from previous language laboratories. The expected result is creating electronic didactic material (EDM) for the needs of our future laboratory practice.

Key words: foreign language teaching, multimedia technology, interactive teaching, language laboratory, LSP

Показател Г, т. 10: Публикувана глава от колективна монография

39. *Танева, Т., Бибишкова Кр. (2019) Влияние на предприемаческите стратегии за финансиране на бизнеса върху намеренията за продължаване на дейността, с. 50-76, в: Бизнесът и развитието на регионите, Иванов, С., Н.Костадинова, Р. Отузбиров, Т.Танева, Н.Петрова, Г.Кирякова, Р.Ангелова, К.Бибишкова, Т.Иванова, Т.Божанска, М.Илиев, Р.Калев, ISBN 978-619-7095-24-1, РИК "Искра - М-И", с 51-75.*

Резюме

Темата за стратегиите за финансиране на предприемаческата дейност, особено на малките и средните бизнеси, понастоящем е изключително актуална, предвид реализирането на наднационалните политики за иновативност, регионалното изравняване на стандартите на живот и развитие на икономиката. Иницирането или поддържането на всяка предприемаческа дейност зависи изключително от наличието на свободен паричен ресурс, с който бизнесът може да осъществява своите текущи основни дейности, да инвестира в нови проекти, както и да реагира на кризи, рискови и непредвидими пазарни ситуации. Изследването представя социалнопсихологически поглед върху стратегиите за финансиране, като възможност за осигуряване на допълнителни финансови средства за бизнеса, хипотетично разглеждайки тези стратегии като фактори за субективните намерения на предприемачите да продължат дейността си. Резултатите показват, че предприемачите с устойчиви намерения за продължаване на дейността в много по-голяма степен използват банково кредитиране като стратегия за финансиране на бизнеса, но в голямата си част не са запознати с алтернативни стратегии за финансиране и не използват средства по европейски и национални програми. Удовлетвореността от печалбата и самооценката за материалния им статус са значими фактори за намеренията им за продължаване на бизнеса.

Ключови думи: предприемачество, стратегии за финансиране, намерения за бизнес

Abstract

The topic of financing strategies for entrepreneurial activity, especially for small and medium-sized businesses, is currently extremely topical, given the implementation of supranational policies for innovation, regional convergence of living standards and economic development. The initiation or maintenance of any entrepreneurial activity depends exclusively on the availability of free cash resources with which the business can carry out its current core activities, invest in new projects and respond to crises, risky and unpredictable market situations. The study presents a socio-psychological perspective on financing strategies as an option to provide additional financial resources for businesses, hypothetically considering these strategies as factors of entrepreneurs' subjective intentions to continue their activities. The results show that entrepreneurs with sustainable intentions to continue their businesses are much more likely to use bank loans as a business financing strategy, but are largely unaware of alternative financing strategies and do not use funds from European and national programmes. Satisfaction with profit and self-assessment of their material status are significant factors in their intentions to continue their business.

Key words: entrepreneurship, financing strategies, business intentions

Показател Е, т. 20: Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

40. Танева, Т. (2016) *Икономическа психология, ISDN 978-954-338-091-6, ел. издание, Тракийски университет - Стара Загора, 144 с.*

Резюме:

Учебникът представя различни психологически аспекти на икономическото поведение. Изложението разглежда основни понятия, свързани с обяснението на икономическото поведение и с някои аспекти на дейността на специалиста-икономист, тяхната интерпретация и обяснителния потенциал на психологическите теории. По-общият въпрос „Защо хората не действат така, както очакват теориите за икономическата рационалност?“ е декомпозиран до подвъпросите: 1) Как хората възприемат, оценяват, мислят икономическите феномени? 2) Кои са факторите, определящи икономическото им поведение и как те биха могли да бъдат управлявани? Включени са теми за структурата на икономическото съзнание, спецификата на икономическите мотиви, решения и поведение. Представени са разликите в икономическия и психологически подход към икономическата рационалност и интуиция. Предложено е базово знание за психологическите аспекти на рекламата, психологията на парите, типовете субективна полезност на икономическата дейност, както и за икономическото рисково поведение.

Ключови думи: икономическо съзнание, икономическо поведение, психология на парите, реклама, субективна полезност

Abstract

The textbook presents various psychological aspects of economic behaviour. The exposition examines basic concepts related to the explanation of economic behaviour and to some aspects of the activity of the specialist economist, their interpretation and the explanatory potential of the psychological theories. The more general question "Why do people not act as economic rationality theories expect?" is decomposed to the sub-questions 1) How do people perceive, evaluate and think about economic phenomena? 2) What are the factors determining their economic behavior and how could they be managed? Included are topics on the structure of economic consciousness, the specificity of economic motives, decisions, and behavior. Differences in the economic and psychological approaches to economic rationality and intuition are presented. Basic knowledge is offered on the psychological aspects of advertising, the psychology of money, types of subjective utility of economic activity, and economic risk behavior.

Key words: Economic Consciousness, Economic Behavior, Psychology of Money, Advertising, Subjective Utility

41. Танева, Т. (2021) Изследване на интелекта при деца със специални образователни потребности/интелектуални затруднения, в: Сестрински грижи при възрастни и деца с увреждания, второ допълнено издание, Танева, Д., Цокова, Й., Танева, Т., Бечева, М., Кацарска, Р., Киркова, А., Изд. Лакс Бук, с. 120-145, ISBN: 978-619-189-162-7

Резюме

Лекционният курс представя многообразието в дефинициите, теориите и в изследователските подходи към интелигентността, нейната структура, факторите, които я определят и основните изследователски подходи. Интерпретиран е интердисциплинарен подход към изследването на интелектуалните затруднения при децата, сложността в установяването им и основните групи фактори за тяхната етиология. Описани са степените на интелектуално изоставане според действащата към момента МКБ 10. Поставен е фокус не само върху диагностиката, нарушенията и компенсиране на дефицитите, а върху възможностите за цялостно развитие на наличния капацитет на децата със специални образователни потребности. Корекционната работа да обхваща първичното обкръжение и субектите в конкретната социална среда, както и техните отношения с детето. На приложно ниво е представен за студентите тестът на Станфорд-Бине за изследване на интелигентността при децата.

Abstract

The course presents the diversity in definitions, theories and research approaches to intelligence, its structure, the factors that determine it and the main research approaches. An interdisciplinary approach to the study of intellectual disabilities in children, the complexities in their identification, and the major groups of factors in their etiology are interpreted. The degrees of intellectual disability according to the current ICD 10 are described. The focus is not only on diagnosis, impairment and compensating for deficits, but also on the possibilities for overall development of the available capacity of children with special educational needs. Correctional work should cover the primary environment and the subjects in the specific social environment, as well as their relationship with the child. At an applied level, the Stanford-Binet test studying the intelligence in children is presented to the students.